

Književna poročila.

Dr. Bogumil Vošnjak, Ustava in uprava ilirskih dežel (1809—1813).

Prispevki k nauku o recepciji javnega prava prvega francoskega cesarstva. Izdala „Matica Slovenska“. Natisnila „Narodna tiskarna“ v Ljubljani, 1910. V. 8°. 4 l. + 285.

Stoletnice Napoleonove Ilirije se je spomnila „Matica Slovenska“ z imenovanim Vošnjakovim delom, ki je z ozirom na snov in način obravnave osamljeno v slovenskem slovstvu. Glede vrednosti odtehta letošnje Matičine knjige, kar je seveda samo relativna hvala, ki je ravno vsled svoje relativnosti premajhna za spis, kakršen je Vošnjakova razprava. S tem pa ne rečem, da sem zadovoljen ž njo. Ogledati si jo hočem z znanstvenega in domačega, slovenskega stališča.

S prvega stališča očitam Vošnjaku, da govore iz njega preveč tuji raziskovalci, dasi moram v isti sapi pohvalno priznati izredno marljivost, s katero je proučeval najboljše strokovnjake na polju ustavnih in upravnih problemov. V normalnih razmerah je sicer samo ob sebi umevno, da se ne loti nikdo vprašanja, čigar literature ne pozna, pri nas pa je treba to po navadi posebe omeniti. Znanje literature dotičnega vprašanja nas pa ne more zadovoljiti pri pisatelju Vošnjakove vrste; pri njem si želimo, da govori iz njega lastni duh in ne samo razni viri. A ravno za te se skriva Vošnjak pri večini vprašanj. Zato nima knjiga tiste vrednosti, kakor bi jo lahko imela. Tu mislim pred vsem na prvi del spisa, na „Zgodovinske, filozofske in državnopravne temelje Napoleonovega ustavnega in upravnega sistema“, v katerem se kaže tudi neka druga Vošnjakova napaka. Za isti pojem rabi namreč različna zaznamovanja, ne da bi nam to kako naznačil, n. pr. s tem, da bi napisal takoj, ko pride do pojma, vsa imena, ki jih misli rabiti zanj, ali bi pa omenil pri novi besedi i prejšnje ime. Tudi izključna raba francoskih mesečnih imen brez pristikva latinskih ni na mestu, ker ovira nemoteno uživanje dela.

Uživalo ga bode itak malo Slovencev. Z domačega stališča je namreč Vošnjakova razprava zgrešena. Prvi del bi moral biti na vsak način veliko krajši. Kar je povedal Vošnjak na sto in treh straneh, bi lahko razložil na manjšem prostoru tako, da bi nič ne trpelo umevanje drugega dela, „Ustave in uprave Ilirije.“ Zato naj bi pa Vošnjak ta del razširil. Porabil naj bi po možnosti vse tiskane vire o tem vprašanju in prebrskal arhive in knjižnice, kolikor bi jih mogel, ter nam podal popolno in živo sliko francoskega gospodarstva v naših krajih, ker zanima pretežno večino Slovencev le to, ne pa temelji Napoleonovega ustavnega in upravnega sistema, katere nam je pokazal Vošnjak v precej suhoparni in deloma nepregledni obliki. Pred glavni del svoje knjige je postavil na škodo članov „Matice Slovenske“ previsoko goro, skozi katero se bode prerilo malo Matičarjev, da pridejo v zaželeno deželo „Ustave in uprave Ilirije,“ katere slog jih tudi ne bode zadovoljil. „Zaključek“ pa jih bode čisto prepričal, da ni razdelil Vošnjak snovi prav.

Rabo lepo in razmeroma vestno tiskane knjige olajšuje pridejani zemljevid ozemlja Napoleonove Ilirije (narisal prof. Ivan Žnidaršič v Gorici), otežujejo pa na koncu posameznih poglavij pridejane opombe. Te spadajo ali na konec knjige, ali na strani, kjer so natisnjena mesta, katerim so namenjene.

Končno še nekaj o jeziku: Vsak bralec bode našel v knjigi izraze, pa tudi oblike ali razvrstitev besed, torej marsikaj, s čimer ne bode zadovoljen. Deloma je temu vzrok neenakost naše pisave, vendar mislim, da bi lahko opustil Vošnjak besede, kakor stalež ali razkomadan, ker se glasi veliko lepše stan ali razkosan. Čemu grško-srbohrvaška izposojenka razkomadanost, ko imamo za to lep domač izraz? Ni prav, da hočemo ončistiti svoj jezik celo z neslovanskimi tujkami na ljubo novoilirskemu gibanju. Rajši naj čistijo v takih slučajih Iliri onkraj Kolpe in Sotle svoj jezik z našimi besedami.

Dr. Lokar.

Dr. Matko Potočnik, Vojvodina Koroška. II. zvezek. Zgodovinski opis. S 13 slikami. Izdala „Matica Slovenska“. Ljubljana, 1910. V. 8°. 148 + II. str. (Slovenska zemlja, VI. del).

Pri oceni drugega zvezka Potočnikove knjige bi moral navesti iste stare napake glede načrta „Slovenske zemlje“, kakor sem jih omenil lani o prvem snopiču (prim. „Lj. Zvon“ 1910, str. 497); kajti tudi z zgodovinskega stališča ne moremo odobravati opisovanja slovenske zemlje po sedanjih političnih pokrajinah. Na ta način se ponavljajo ista poglavja, n. pr. karakteristika prazgodovinske dobe, priselitev Slovencev itd., ali pa se za več dežel enotne dobe tako raztrgajo, da ne dobimo nikjer dovolj jasne slike: Turški boji, protestantizem itd. se omenjajo pri vseh deželah, o njihovem pomenu za Slovence kot narod pa še nismo slišali zaključne sodbe.

Potočnikovo delo je spretno sestavljena poljudno znanstvena kompilacija, ki bo ugajala predvsem Koroščem, ker nudi precej podrobnosti in lokalnih zanimivosti; posebno pa nas veseli odločno narodni duh, ki preveva knjigo. Žal, da gospod pisatelj tudi letos ne navaja uporabljene literature. Razdelitev tvarine po vladarjih je zastarela in ne odgovarja več modernemu zgodovinskemu opisu. Zunanji politični dogodki so razporejeni preširoko, prekratko pa se opisuje notranja, socialna zgodovina koroških Slovencev, in edino ta je naša prava zgodovina. — Da so maloštevilne slike v tako važni Matici publikaciji s par izjemami slabe, to ni pisateljeva krivda.

Jos. Breznik.

Slavko Klepec, Zbirka slovenskih citatov in aforizmov. V Ljubljani 1910. Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 8°. XIV. + 212 str. Cena broš. K 2-50, vez. K 3-50.

G. Klepec je marljivo čital naše pesnike in leposlovce, in kadar je srečal po svoji sodbi kako duhovito misel, jo je zabeležil, in ko je postal kupček zapiskov primerno visok, jih je po abecednem redu razvrstil, zaznamoval s številkami od 1—1086, izročil tiskarju, in tako smo dobili novo knjigo z dokaj čedno zunanostjo. Pa tudi njena notranjost bi lahko bila mnogo zanimivejša, ako bi njen urednik bolj izbiral ko pa nabiral, ako bi nabrano gradivo uredil po vsebini in ne mehanično po abecedi začetnic. Tako je na pr. Gregorčičeva pesem „V srce si glej!“ razkosana v manjše in večje dele pod številkami 5, 800, 830 in 1027. Enako se je godilo tudi drugim. Stvarni seznamek pred citati je namreč sestavljen prenerodno in prepovršno, da bi nam služil tako, kakor na pr. Friedov v slovarčku nemških citatov iz Reklamke, ki je bil našemu nabiratelju najbrž vzor. Citatom je dodal vir: pisatelja in spis; toda k navedbam virov bi lahko pripomnili to in ono. — Med raznimi dobrimi deli, ki jih naša kritična javnost pripisuje tej knjigi, sem čital nekje dovtipu podobno opazko, da bo ta zbirka dobrodošla zakladnica učiteljem slovenščine, ko bodo v zadregi za naslove nalog. Mislim pa, da bodo gospodu nabiratelju